

HÅNDVÆRK, DESIGN OG HÅNDARBEJDE

Formål og Perspektiv

I arbejdet med hænderne, er det tydeligt at iagttage, hvordan en idé gennem handling bliver til virkelighed i en skabende proces; dvs. at eleven i håndværket øver sig i at være skabende. Den måde, hvorpå eleverne løser de mangeartede opgaver på, stiller krav til koncentration, at være i processen, samt have viljen til at komme godt igennem. De kompetencer der er resultatet af disse arbejdsprocesser kan overføres og bruges i alle andre sammenhænge.

Kompetencemål for håndværk design og håndarbejde

Kompetencemål efter 9. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at kunne:

- anvende redskaber, værktøjer og maskiner målrettet og sikkert til forarbejdning af materialer.
- forarbejde mangeartede materialer selvstændigt i forhold til produktets form, funktion og udtryk.
- arbejde med forskellige designprocesser knyttet til egen produktfremstilling.

Færdigheds- og vidensmål efter 3. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne anvende grundlæggende redskaber i form af fx snittekniv, sav og hammer.
- kunne fremstille enkle figurer og figurgrupper i voks og ler
- få indsigt i processer vedrørende mindre byggeprojekter
- få kendskab til og afprøve gamle håndværkstraditioner

Færdigheds- og vidensmål efter 6. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne bruge egne ideer ved fremstilling af brugsgenstande
- kunne arbejde med design indenfor en given ramme: størrelse, balance, holdbarhed, funktion og æstetik
- kende og kunne anvende grundlæggende håndværktøjer og redskaber og vælge dem efter hensigt
- kende og kunde skelne mellem bløde og hårde materialers anvendelsesmuligheder
- have viden om skitsers formål og struktur
- have viden om og kunne beherske grundlæggende teknikker til bearbejdning af træ
- selvstændigt kunne forarbejde træmaterialer efter instruktion
- kunne fremstille produkter efter egne ideer
- have kendskab til materialers oprindelse
- kunne afprøve egne ideer ift. form og funktion

Færdigheds- og vidensmål efter 9. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- have opnået kunnen i hænderne efter tålmodig øvning
- have opnået fornemmelse for forskellige materialers egenskaber og kvaliteter
- kunne følge skriftlige arbejdsbeskrivelser
- kunne fremstille produkter med udgangspunkt i egne idéer og have kendskab til en designproces - fra idé til produkt
- vælge hensigtsmæssige teknikker og arbejdsredskaber og maskiner
- kunne bruge specialværktøj til f.eks. pilefletning, smedning og keramik hensigtsmæssigt og forsvarligt
- kunne arbejde med præcision og bruge måleredskaber med nøjagtighed
- kunne vurdere eget arbejde og indsats i forhold til mål og idé
- bruge relevante fagudtryk
- kunne planlægge en arbejdsproces før påbegyndelse
- kunne arbejde med æstetiske udtryk i et produkt
- have viden om vidt forskellige materialers forarbejdningmuligheder
- kunne færdes sikkert i værkstederne
- have viden om elementære sikkerhedsforanstaltninger og sikker brug af værktøjer, redskaber, maskiner og materialer og kunne vælge og bruge dem hensigtsmæssigt
- kunne disponere tid og indsats i en værkstedssammenhæng
- udvikle praktisk dømmekraft
- lære af egne erfaringer i arbejdet og selv tilrette den efterfølgende proces
- kunne arbejde ved- og udholdende, udvikle nærvær i arbejdsprocessen, udvikle selvkontrol og viljeskraft samt iagttagelsesevnerne
- kunne evaluere egen designproces og eget produkt ud fra design-idé

Fagplan for håndværk og design

Indledning

Håndværksmæssige aktiviteter bringer mennesket i kontakt med mere end stof, farve og form. En skabende aktivitet engagerer følelseslivet, sætter individet i kontakt med sig selv og giver mulighed for oplevelse og erkendelse af rent almengyldige menneskelige principper. Kunstens ydre, materielle form, farve og udtryk giver sanseerfaringer, som kan gå ud over det fysiske plan. På Freja skolen sker undervisningen gennem kunstfaglige aktiviteter fra første skoledag. Undervejs i skoleforløbet skilles enkelte kunstfag ud som egne fag, i tillæg til den fortsatte brug af disse aktiviteter tværfagligt.

Eleven får gennem et mangfoldigt fagtilbud erfaring med højst forskellige materialer. Det karakteristiske ved materialet og det værktøj som er nødvendigt til bearbejdelsen, stimulerer eleven alsidigt gennem det fysiske sansbare og gennem de følelsesmæssige oplevelser de får. Ved formning af et materiale er det lige så meget materialet som former elevens forståelse af muligheder og begrænsninger. Eleven lærer at tænke både praktisk og æstetisk; resultatet skal være både skønt og funktionelt.

Arbejdet kræver aktivitet på alle planer: Tankemæssigt fra planlægning til hyppig iagttagelse og vurdering. Viljesmæssigt fordi elevens dialog med materialer og værktøj kræver udholdenhed og udvikler fin- og grov motorik. Følelsesmæssigt gennem elevens oplevelse af de æstetiske kvaliteter og deres indre respons på disse.

Håndværksmæssige aktiviteter fremelsker kunnen og selverkendelse. De udvikler samarbejdsevner, respekt, ansvarsfuldhed og tolerance.

Den konkrete gevinst ved arbejdet med kunst- og håndværksfagene er mangfoldig:

- øvelse i præcis iagttagelse og sansning.
- øget evne til at opleve skønhed og andre kvaliteter i natur og i kulturudtryk.
- erfare og kende forskellige materialers muligheder og begrænsninger.
- udvidelse af erfaringsområdet i mødet med egne og andres frembringelser.
- stimulering af spontanitet, kunnen og tryghed i skabende processer.
- styrkelse af virkelighedssans og selvurdering i omgang med opgaverne.
- udvikling af sociale færdigheder, særlig gennem samtidige handlinger i kunstneriske projekter.
- erfaring med og opøvelse af "flow", fokuseret motivation; at komme i den mentale tilstand hvor man er et med det man arbejder med, hvor skellet mellem selvet og omgivelserne viskes ud og man handler intuitivt og lærer og præsterer på et andet bevidsthedsplan.

Hver enkelt elev skal præstere en viljesindsats når han/hun gennemgår den lange seje proces som er nødvendig for at bearbejde et materiale så der kommer et resultat ud af det. At komme igennem barrierer af fejl, modstand og egen utilstrækkelighed er en lang seje proces - men når det lykkes, kommer eleverne ind i en tilstand af rytmisk flow som bærer dem igennem. Her har også det sociale fællesskab en betydning. Dette fællesskab i et værksted/klasselokale har en særlig karakter, idet alle elever samtidigt befinder sig i en arbejdssituation, hvor den enkelte er fordybet i og koncentreret om arbejdet med at bearbejde materialet.

Fagplan i håndværk/sløjd

1.-3. klasse

I forbindelse med fortællestof og emner i hovedfagsundervisningen fremstilles voksfigurer, lerfigurer m.v., som illustrerer de forskellige emner, karakterer og andet. I 3. klasse fremstiller eleverne fx vægte i træ til brug for regneundervisningen, de snitter legeredskaber, praktiske ting mm. De har en byggeperiode hvor de bygger hus, en pizzaovn eller lignende som et klasseprojekt

4.-6. klasse

I med 4. klasse snitter de bl.a. stave til brug i hovedfagsundervisningen. I sammenhæng med zoologi-undervisningen kan der fremstilles dyr og dyregrupper af de behandlede dyr i ler, som efterfølgende brændes til keramik. I 5. classes historieundervisning især om Antikkens græske kultur er ler-relieffer et brugbart emne, og i 6. klasse kan der fremstilles fedtstens-amuletter i sammenhæng med Grønlandsundervisningen, ligesom våbenskjolde kan være relevante til historieperioden om middelalderen. I den deciderede håndværksundervisning, skal eleven

fremstille brugsgenstande og legetøj i en overskuelig størrelse i træ. Dette kan være en palet, en mindre ske eller en lysestage.

Eleven lærer herved at bruge værktøj som håndsav, snittekniv, huljern, rasp, fil og slibepapir. Eleven skal lære at udføre en opgave i træ efter en skitse. Eleven tager her et vigtigt skridt i retning af at lære en håndværkertilgang til arbejdet. Det stiller krav til elevens viljeskræfter at gennemføre en opgave, og eleven udvikler udholdenhed i arbejdet med at overvinde materialets modstand.

I 6. klasse arbejdes i sløjd bl.a. med skåle o.lign.

7.-8. klasse

I sløjdundervisningen i 7. klasse fremstiller eleven legetøj og andet, hvor tingene er sammensat af flere dele og hvor der indgår mekaniske elementer.

I 8. klasses sløjd arbejder de bl.a. med træ og andre materialer som sættes sammen, f.eks. fremstilling af en kniv med læderskede eller en børste hvor der er brugt træ og hestehår.

Trin- og slutmål for faget håndarbejde og håndværk/design

Kompetencemål efter 9. Klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne anvende værktøjer, redskaber og maskiner (symaskine) forsvarligt til forarbejdning af materialer.
- kunne forarbejde materialer i forhold til produktets form, funktion og udtryk.
- kunne arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling.

Færdighedsmål efter 3. Klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne anvende grundlæggende redskaber i form af strikkepinde, hæklenåle, synåle, håndtene, håndkarter.
- kunne fremstille enkle redskaber (strikkepinde, simple håndtene).
- kunne anvende grundlæggende teknikker når der skal strikkes, kartes, spindes, væves og sys i hånden.
- kunne udvikle finmotorik.

Vidensmål efter 3. Klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kende processen fra uld til garn.
- kende til materialers egenskaber, her fortrinsvis uld, silke og bomuld.
- få kendskab til og afprøve gamle håndværkstraditioner.

Færdighedsmål efter 6. Klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kunne bruge egne idéer ved fremstilling af et broderi motiv.
- kunne arbejde med design inden for en given ramme: komposition, farver.
- kunne anvende korssting.
- kunne starte og afslutte et strikkearbejde mere selvstændigt samt beherske strikning med 5 pinde til rummelige genstande - tænke tredimensionalt.

- kunne strikke mønstre.
- kunne skabe et produkt f.eks. et dyr efter egen skitse og mønsterdesign.
- kunne bruge forskellige dekorationsteknikker og kombinere materialer.
- kunne opøve tålmodighed og vedholdenhed til at gennemføre et arbejde.

Vidensmål efter 6. klasse

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- kende navnene på grundlæggende sting og teknikker.
- kende navnene på grundlæggende redskaber og bruge dem hensigtsmæssigt til den valgt opgave.
- have viden om kombination af materialer f.eks. ved dekoration.
- have kendskab til materialers oprindelse.
- have kendskab til skitsers formål.
- have viden om enkel arbejdstilrettelæggelse.

Færdighedsmål efter 9. klasse (udbygger og supplerer målene efter 6.klasse)

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- have opnået kunnen i hænderne gennem tålmodig øvning.
- have opøvet en fornemmelse for materialers egenskaber og kvalitet.
- kunne sy på symaskine med nogen rutine, herunder bruge de forskellige funktioner og sting hensigtsmæssigt.
- kunne bruge givne mønstre, hvilket indebærer at lægge mønster på stof, afmærke og klippe ud.
- være i stand til at ændre i et givent mønster og selv fremstille et enkelt mønster.
- kunne følge skriftlige arbejdsbeskrivelser.
- kunne fremstille produkter med udgangspunkt i egne ideer.
- kunne anvende dekorationsteknikker herunder broderi, stofmaling, tekstiltryk og applikation.
- eksperimentere med form, farve og materialesammensætning.
- vælge hensigtsmæssige teknikker og arbejdsredskaber.
- kunne samarbejde om et projekt (forklædefremstilling på "fabriksmanér"),
- kunne eksperimentere med teknikker og modeller i et let bearbejdeligt materiale til afprøvning at det planlagte produkt f.eks. i pap før det gennemføres i eksempelvis læder.
- kunne anvende specialværktøj til læderarbejde hensigtsmæssigt.
- kunne forarbejde læder og skind til et funktionelt og æstetisk produkt.
- kunne arbejde med præcision.
- kunne vurdere eget arbejde og indsats i forhold til mål og ide.
- bruge relevante fagudtryk.
- kunne planlægge før man sætter i gang.
- kunne arbejde med det æstetiske udtryk i produktet.

Vidensmål efter 9. klasse (udbygger og supplerer målene efter 6. klasse)

Undervisningen giver eleverne mulighed for at:

- opnå kendskab til forskellige tekstile materialers egenskaber og anvendelsesmuligheder.

- have viden om sikker brug af redskaber og symaskiner.
- have viden om skitsers formål.
- få et indblik i den proces et stykke læder har gennemgået, fra det som hud på et dyr kan blive til et brugbart materiale.
- have kendskab til en designproces- fra ide til produkt.
- få kendskab til genanvendelse af materialer og viden om

Ressourcebevidsthed

Gennem det håndværksmæssige arbejde øves

praktiske færdigheder samtidig med, at æstetisk sans og praktisk tænkning fremmes.

Der lægges vægt på gode, hensigtsmæssige materialer, redskaber og værktøjer, som er en forudsætning for det gode arbejde og glæden ved det færdige produkt.

I starten undervises efter mesterlærerprincippet. Sidenhen suppleres med skrevne instruktioner, som skal træne eleven i at forstå og bruge en faglig tekst.

I den tekstile designproces får eleven mulighed for at opleve udfordring, glæde og følelsesmæssigt engagement, når ideer via forarbejdede materialer omsættes til konkrete produkter med en funktionel og æstetisk værdi for eleven selv og for andre. Gennem den skabende proces udvikler eleven erfaring og selvtillid til egne evner.

Som inspiration til mange designprocesser bruger vi vores kultur - både den lokale og globale.

Eleverne skal blive fortrolige med og have en forståelse for både den tekstile kultur, som rækker tilbage i historien mod tidligere tiders håndværkstraditioner, men også den, der rummer en nutidig dimension.

Fagplan for håndarbejde og håndværk/design 1. - 9. klasse

1. klasse

Strikning er et vigtigt element i undervisningen. Det kræver finmotorik og er en god øvelse i koordination af begge hænder. Gennem anstrengelse og tålmodigt arbejde opnås rutine, og viljen hos barnet styrkes.

I 1. klasse er hovedtemaet at lære at strikkes med 2 pinde. Materialet er hovedsageligt uldgarn, gerne plantefarvet. Eleven fremstiller selv sine strikkepinde. Der strikkes i enkle former og det første arbejde kan f.eks. være en lille bold.

Det store strikkearbejde er en bamse eller en dukke. Indledningsvis tvindes, drejes og knyttes snore i uldgarn i forskellige farvekombinationer. Eleverne er i nogen grad med til de efterfølgende monteringer og udstopninger. Der øves at tråde en nål og hæfte ender.

2. klasse

I 2. klasse arbejdes der med hækling. Materialet er hovedsageligt bomuldsgarn. Der øves den svære kunst at slå luftmasker op i tilpas størrelse både med og uden hæklenål. Hæklingen åbner for næsten ubegrænsede muligheder for at forme. Det første arbejde kan f.eks. være fremstilling af grydelapper. Der øves at hækle luftmasker, fastmasker og evt. stangmasker.

Herefter lærer eleven at hækle runde former til et boldnet, en sommerhat eller andre brugsting. Undervejs arbejdes der med ind- og udtagninger, fremstilling af knaphuller og knapper, og der læres at hæfte ende på bagsiden.

Efterfølgende kan andre projekter f.eks. være fri broderi med enkle sting på stof, eleven selv har malet.

3. klasse

Det gennemgående tema er hjemstavnslæren i hovedfag, der danner grundlaget for en del af Håndarbejdsundervisningen i 3. klasse.

Ofte fremstiller eleven selv sin håndten. Ulden skal bearbejdes inden den kan bruges: Den skal evt. først vaskes, siden kartes og til sidst spindes på håndten. Det kræver fornemmelse for materialet og masser af øvelse at få spundet uld til brugbart tråd eller garn.

4. klasse

I 4. klasse er temaet korsstingsbroderi. Det kræver tålmodighed og sans for præcision at sy små ensartede sting, og det tilstræbes, at eleven bliver bevidst om stingenens ensartede retning. Samtidig skal der holdes orden på ret - og vrangside. Eleverne laver selvet udkast til det, der skal broderes.

Mønstrene er geometriske og abstrakte i formen og symmetriske ved spejlvending. Arbejdet udmunder i en pung, taske, penalhus eller lignende brugsting.

5. klasse

I 5. klasse genoptages strikningen nu med 5 pinde og evt. rundpinde til strikning af mere komplicerede arbejder i form af huer, vanter, sokker el.lign., hvor det rummelige aspekt i strikningen er den nye udfordring. Garnet er tyndere end tidligere og gerne plantefarvet. Hvor det er muligt, inddrages eleverne i plantefarvningen.

Der læres ind - og udtagninger samt ribstriking. Eleven har som udgangspunkt for deres arbejde tegnet udkast til den ønskede model med angivelser af farver og mønstre.

6. klasse

I 6. klasse arbejdes der med tredimensional tekstilformgivning. Det kan fx være fremstilling af flokdyr fra den afrikanske savanne eller den nordlige halvkugle, idet der kan knyttes an til geografiundervisningen. Inspiration kan findes i bøger og på internettet.

Eleverne fremstiller deres dyr med naturtro proportioner og gerne i bevægelse. Fra deres tegning fremstilles et tredimensionelt mønster.

Materialet kan være bomuldsstof som eleverne selv farver, eller uldfilt som de selv har fremstillet.

Der broderes og filtes detaljer som f.eks. øjne, striber på zebraen og pletter på giraffen - den sidste finish.

Andre arbejder på dette klassetrin fx kan være knyttearbejde, patchworksyning eller fremstilling af hjemmesko.

7. klasse

I 7. klasse arbejdes der videre med formgivning ved fremstilling af en brugsgenstand - en taske eller lign.

Der lægges op til, at eleverne kan ændre i mønsteret til et mere personligt design. Der tages mål, mønster aftegnes, stoffet klippes ud og delene sættes (rigtigt) sammen og sys.

Der sys lommer, lynlåse, knapper og bånd i.

Til arbejdet hører at følge enkle skriftlige arbejdsbeskrivelser og instruktioner, og

eleverne får en ide og viden om arbejdsgangen i et syarbejde.
De erfarer, at et grundigt forarbejde, præcision og tålmodighed er vigtige elementer, hvis resultatet skal blive brugbart og smukt.
De mest anvendte broderi teknikker bliver lært, så eleverne frit kan designe udsmykningen på forklædet.

8.klasse

Eleverne i 8. klasse lærer om den industrielle revolution, og om hvordan mennesket udvikler sig til individuelle borgere. Dette bringes ind i håndarbejdet, dels med de elektriske symaskine og dels ved at arbejde med en individuel beklædningsgenstand. Klassen kan besøge en stofbutik, hvor eleverne udvælger stof til deres eget Sy projekt. Ud fra personlige mål bliver standardmønstrene tilpasset, ved først at aftegne mønstret på papir, og siden under syarbejdet, ved at tilrette beklædningen foran spejlet.

9. klasse

Skosyning

Der arbejdes også med læder. Der arbejdes med et selvstændigt sy projekt, hvor eleverne skal lære at tilrettelægge en arbejdsproces der kræver kræfter, udholdenhed og en vis arbejdsrytme og præcision, herunder en række håndværksmæssige krav.

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- forstå og gennemskue en fremstillingsproces
- følge praktiske anvisninger
- tage mål og omsætte til mønster.
- omgås værktøj og maskiner hensigtsmæssigt og sikkert
- yde præcision og korrekthed i udførelse
- opnå vedholdenhed i indsats af kræfter
- opøve et målrettet og tidsmæssigt overblik (ca. 40 timer)